

**LZE INTERPRETACÍ ZMÍRNIT MRAVNÍ VADNOST
V PRÁVNÍCH NORMÁCH? (KOREFERÁT
K PŘÍSPĚVKU „MÍSTO VÝKLADU ZÁKONA V OBORU
OBECNÉ TEORIE PRÁVA A OTÁZKA JEDINEČNOSTI
PRÁVNÍHO VÝKLADU.“**

LADISLAV EIFLER

Společnost pro ekonomická a právní studia, o. s. Praha

Abstract in original language

Funkce interpretace právních norem. Místo mravních hodnot v právních normách. Mravní vadnost v právních normách. Otázka zmírnění mravních vad v právních normách pomocí jejich interpretace.

Key words in original language

Mravní normy; právní normy; interpretace právních norem; mravní vady v právních normách; zmírnění mravních vad v právních normách.

Abstract

Function of legal norms interpretation. The place of manner values in legal norms. Manner defectiveness in legal norms. The question of reduction manner defectiveness in legal norms by the help of their interpretation.

Key words

Manner norms; legal norms; legal norms interpretation; manner defects in legal norms; reduction of manner defects in legal norms.

1. ÚVOD

Interpretace práva zahrnuje širokou materii poznávání práva, jakožto práva jaké má být. Můžeme zjišťovat úmysl zákonodárce, účel právní normy i účel práva vůbec. Přičemž výkladem platného práva určíme obsah a smysl právní normy.

Tato práce pojednává o účelu práva, jako chtěném objektivním chování a jeho vztahu k mravním hodnotám, které mají původ ve vnitřním postoji každého adresáta práva. Aby byly mravní hodnoty objektivní, musejí vycházet z úcty k povinnosti, k zákonu. Právo, aby bylo objektivním a chtěným, musí vycházet z objektivních mravních hodnot. Právo je objektivním, vychází-li z poznatku o tom, co má být, nikoliv z poznatku toho, jak rozhodla autorita, či jak se chová většina lidí. Dílčím cílem této práce je odpovědět na otázku, zda náš právní řád vychází ze svobodného stanovení objektivních zákonů, které jsou s úctou plněny a zda je tento princip subsumován do dalších norem.

Protože právní řád je částečně statický, nemůžeme vždy jednoznačně reagovat na pružnou, stále se měnící skutečnost. Také je vytvářen z chtění jeho tvůrců, které nemůže vždy korespondovat s objektivními mravními hodnotami a naplňovat tak zcela objektivitu právního řádu. V právním řádu se tak objevují právní normy, které jsou mravně vadné. Tato vadnost může vycházet jak přímo z psaného textu a úmyslu zákonodárce, tak z diskrepance mezi vůlí zákonodárce a psaným textem, či z chybné interpretace zákona, po které pak psané právo umožňuje více právních řešení. Cílem této práce je zjistit, zda je možné interpretací zmírnit tyto mravní vady a zda mravnost, přes svůj původ v nitru každého jedince, a tím přes možnou mnohost mravních hodnot, může být interpretačním vodítkem k dosažení jedinečnosti právního výkladu.

2. POZNÁVÁNÍ ÚČELU PRÁVA

Nalézání účelu práva spočívá v nalézání jediného nejlepšího řešení toho, co má být v každé konkrétní situaci. V základní části oboru vědeckého poznání práva, kdy se poznávají formy, v nichž se interpretují právní normy, nacházíme interpretační principy a pojmy. Abstraktní pojmy s menším obsahem mají oproti pojmům konkrétnějším větší rozsah. Abstraktnější pojmy jsou konkrétnějším nadřazeny, protože konkrétnější z nich musejí vycházet a naplňovat tak jejich účel.

Poznávání pozitivního práva je typickým nalézáním práva právoznalectvím. Zjišťujeme zde jazykový význam psaného textu, právní normu, tedy chování, které má být dle zákona. Vykládáme-li zákon, snažíme se porozumět i účelu dané normy. Právoznalectví se někdy při vykládání zákona nezajímá o účel, jaký daná norma má. Adresát práva se pak údajně může pohybovat v rozmezí, které mu právní norma umožňuje, bez ohledu na její účel. Ale úplné rozpoznání právní normy vyvozením konkrétního právního vztahu z abstraktní formulace nemůže nastat bez stanovení jejího účelu, který musí z abstraktní formulace vycházet a ve stejném smyslu být použitelný na konkrétní situaci. Jedině tak může být právní norma kompletní, účelná. Takový teleologický výklad nám pak odhalí právní řád jako systém, ve kterém z nejabstraktnějšího účelu vyplývají účely konkrétnější, aby nejabstraktnější účel naplňovaly. Právní řád sám není účelem, ale prostředkem k dosažení účelu nejabstraktnějšího.

Základní mravní zákon zakazující: „Nedělej druhému to, co nechceš aby druhý dělal tobě!“ ani příkazující: „Chovej se k druhým tak, jak chceš, aby se druzí chovaly k tobě!“ nelze vykládat subjektivně, ale v dimenzi právní, hledající objektivní chování, jaké má být u každého. Jinak bychom totiž mohli opravňovat jednání, při kterém se nemusí vždy rozvíjet osobnost, dovednosti a nadání bez negativního vlivu na ostatní, přírodu a život vůbec. Všichni totiž, díky obsahu vědomí, které je podmíněno individualitou a okamžitým rozpolžením mysli, nemají přání osobnostního rozvoje a naopak mohou mít přání vlastního sebepoškození. Při položení otázek:

„Co by měl každý chtít, aby mu druzí nedělali?“ a „Jak by měli všichni chtít, aby se k nim všichni chovaly?“ zjišťujeme, jaký by měl být objektivní mravní postoj.

Uskutečňování hodnoty mravní činí prospěch bližnímu a celku bez egoistických motivů. K tomu dodává Zdeněk Neubauer: „*Etické normy v obecné formulaci jsou pro každého přesvědčivé, neboť pod nimi nestojí motiv egoistického zájmu, který se uplatňuje pouze v situacích konkrétních. Je tedy obecná norma formou vylučující motivaci subjektivním účelem. V tom – zde i jinde – spočívá jeden z hlavních významů obecné normy: obecně chce člověk zásadně dobro.*“¹

Rovnost, spravedlnost je charakterizována formálností, schematičností, bezobsažností. Přirozené právo vyvozuje zásady života člověka žijícího společensky ze samé podstaty přirozenosti člověka. Mravnost je touha po dobru, růstu sebe, všech i společnosti. Mravnost je základním účelem, kdy rovnost a přirozené právo jsou prostředky k jeho dosažení. Rovnost ani přirozené právo nelze vykládat v rozporu s mravními hodnotami. Přirozené právo není možné vykládat jako bezohledné právo po subjektivním blahu. Rovnost zas nelze vykládat jako povolení k soupeření, boje každého s každým, tedy dospělých s dětmi, zdravých s postiženými apod. Mravnosti musí být principy přirozených práv a rovnosti, spravedlnosti podřízeny. Proto si mravnost může nárokovat být interpretačním vodítkem k jedinému správnému řešení konkrétní situace, které povede k prospěchu všech zúčastněných a ideálně vřele vítaným.

Mravní hodnocení přes svůj subjektivní původ nemůže být v rozporu s objektivním dobrem. Je žádoucí, aby různé názory na mravnost nebyly rozporné, naopak aby se doplňovaly. Dobrý pocit radosti, můžeme mít ze smyslových požitků (hedonismus), které mohou být z vykonaného dobra, práce, přátelství (eudaimonismus), což doplňuje radost radostí z růstu, vývoje, zdokonalení (perfekcionismus). A následování přirozených pudů, zvyků a náklonností (naturalismus), ve kterém obzvláště nesmí být sklon k egoismu, tak může být v souladu s obecným blahem, jako cílem mravního chtění (utilitarismus).²

Přirozená práva, která si po dělení práva na právo psané a nepsané, nárokují být obecnějším, abstraktnějším právem než právo pozitivní a tak být účelem k jehož dosažení je pozitivní právo prostředkem, nemohou být účelná bez práva žít ve společnosti jako základního práva. Proto musí být nositelem mravních hodnot, která jsou podmínkou života ve společnosti.

---

¹ Neubauer, Z.: Státověda, Praha : Jan Laichter, 1947, s. 46.

² Viz Soukup, F., A.: Úvod do ethiky, Praha: J. Otto, 1907, s. 60 – 64.

3. POMĚR TVORBY MRAVNÍCH HODNOT A PRÁVA

Právo jako vytvořená objektivní norma, by mělo interpretovat kulturu, která je přirozenou řečí lidskosti. A protože jednou z nezákladnějších lidských potřeb je život ve společnosti, existuje kolektivní vůle k zachování společnosti. Tato společnost pak uvaluje na jedince pravidla a předpisy a žádá chování zachování existence společnosti. Jednotlivec ve společnosti pak svým sociálním instinktem cítí, že jeho jednání je omezeno podmínkami existence společnosti.³ Společenský řád je tak tvořen vzájemným ovlivňováním obecné vnější vůle a vnitřní vůle, kdy právo působí na vnitřní vůli, která chce být součástí společnosti a z níra vyrůstání duchovního řádu působí na obecně platné právo plynoucí ze zájmů společnosti, které vyplývají ze zájmů jednotlivých členů společnosti.

Heteronomie jako rozkaz a nátlak je nedůstojný moderního dospělého člověka. Dobré zákony mohou být zcela zdravou heteronomií. Smysl zákoníků je kodifikovat minimální mravní požadavky. Všichni však tyto mravní požadavky nechtějí uznat.⁴ Autonomní hrdost dnešního člověka se hlásí svým právům. Odpor proti heteronomii je posilován tím, že předpisy, které mají člověka vést k mravnosti, jsou často pochybné mravní ceny. Často cítíme spravedlivější řešení, než nám předkládá právní řád.

Kantův mravní zákon je vnitřní zážitek úcty. Pokud povinnost, nutící vůli ke skutku, vychází z vlastní čisté mysli, přináší povznesení a spokojenost se sebou samým. Při rozhodování o mravní povinnosti je třeba myslet na povinnost, úctu k zákonu a ne na zásluhu. Proto není mravným konání, děje-li se z důvodu ušlechtilosti, vznešenosti, lásky, soucitu.⁵ Mrav je tedy úcta k povinnosti, vnitřní postoj k naplňování účelu práva, které jako objektivní chtěné chování nemůže bez mravní, tedy vnitřní úcty k povinnosti vzniknout. Ale Kantův odkaz k povinnosti neznamena, že nejmrvnější je ten, kdo koná povinnost nerad a s odporem, ale že je svým pánem díky svému rozumu, nikoliv otrokem svých smyslů.

Mravní názory a činy budujeme jak na zkušenostech, které si nepamatujeme a neformulujeme, tak na zkušenostech celých generací. Mravní zásady jsou neuzavřené, stále se vyvíjí a je nemožné vytyčit svrchovaný cíl. Přestože věříme v ideály jako: světový mír, občanská svoboda, sociální spravedlnost atd., tak nejsou bez zkušenosti úplně dokázány. Ideál ale nemůže být

---

³ Viz Bláha, A., I.: *Filosofie mravnosti*, Brno: A. Píša, 1922, s. 16 – 18.

⁴ Viz Kozák, J., B.: *Přítomný stav etiky*, Praha: Dědictví Komenského, 1930, s. 211 -212.

⁵ Viz Mareš, F.: *Principie theoretického poznání a mravného konání dle Kanta*, Praha: Otisk z Věstníku Král. České Společnosti Nauk, 1902, s. 46 – 47.

vyčerpán ze skutečnosti. Právě napětí mezi ideálem a skutečností je podstatnou podmínkou pokroku.⁶

Právo i mravnost, aby interpretovaly ideály, pak uskutečňují praktickou a sice normativní tvorbu poznatku o tom, co má být. V právu slučujeme ve vyšší jednotu jednotlivé poznatky, které tvoříme s ohledem na konkrétní cíle, ke kterým počítáme i poznatky vztahující se na udržení státu. Proto se snažíme při výkladu zákona dojít k rozhodnutím, která jsou v rámci daného zákona, aby nebylo v rozporu s ustanovením jiného zákona. Tak zároveň předpokládáme jednotný systém poznatků o tom, co má být. Pracujeme pod jménem zákonodárcovy s ideálem kultury. Stejně tak pracujeme v etice. Snažíme se jednotlivé jednání chápat jako důsledek obsáhlejší normy.⁷

Etika po lidech žádá, aby dobrovolně činili to, co je obsahem nejabstraktnějšího účelu práva z vnitřní úcty k povinnosti, bez donucení. Stát, uskutečňuje-li svůj solidarismus mezi lidmi, kteří ještě nejsou všichni solidaristy ale egoisty, činí tak donucením, čímž zbavuje občany svobody. Uskutečňuje mravní myšlenku, ale jednání občana nedobrovolné není mravné.⁸ Přílišné příkazy a zákazy, oddalování od vlastního hodnocení, odvykne samostatnosti. Přisuzováním objektivnosti poznatkům smyslovým nás dle Kallaba vede k záměně existence s platností. Takto je objektivní, platné právo to, podle kterého se buď většina lidí řídí, nebo které je rozhodnutím určité autority. Stát tak subjektivní vůli formalisuje a přisoudí jí tím znak objektivnosti. Tam, kde člověk vědomou činností poznatky tvoří, mu nemůže jakákoliv autorita nahradit objektivnost poznatku.⁹ Heteronomie ale vede k autonomii, protože je nutnou podmínkou výchovy. Stačí vychovat děti, aby milovaly bližního svého z vlastní vůle a když budou dobří a laskaví, vše ostatní bude důsledkem, protože praktická schopnost lásky spojuje. Je to vcítění a přání toho, co si bližní přeje, nebo má přát.¹⁰ Pak budou umět přijmout jakéhokoliv člověka a jakoukoliv situaci jaká je a jednat tak, jak je třeba, jak si to rozumně žádá daný stav a situace.

Arnošt Inocent Bláha říká: „*Nepřijde brzy doba, že by se všichni lidé propracovali k etice autonomní. O princip autority ... se opíráme při výchově nedospělých (autorita rodičů, učitelů), je rozhodující i v našem životě (autorita předků, slavných mužů, kněží, boha), takže můžeme říci, že etika autoritativní je většinovou etikou lidstva. Lidí mravně autonomních je*

---

⁶ Viz Kozák, J., B.: Opus citatum, s. 219 - 220.

⁷ Srv. Kallab, J.: Úvod ve studium metod právnických. Kniha první: Základní pojmy, Brno: Barvič a Novotný, 1920, s. 126.

⁸ Viz Engliš, K.: Malá logika, Praha: Melantrich, 1947, s. 498 - 502.

⁹ Srv. Kallab, J.: Opus citatum, s. 119 - 123.

¹⁰ Viz Kozák, J., B.: Opus citatum, s. 207 – 210.

*stále ještě jen menšina. Proto však musí mravní autonomnost, jakožto nejvyšší stupeň mravnosti, zůstat přece jen ideálem, jenž se uskutečňuje stálou výchovou, stálým úsilím, stálým vývojem.*¹¹

Než bude tento ideál výchovy a mravní autonomnosti obecně naplněn, je třeba mít formulované právo, které by mělo působit jako vychovatel. A proto musí být existující právo objektivní nejen formálně, ale i obsahově, aby při jeho interpretaci mohlo směřovat své adresáty k chování, které by mělo být v mysli každého normálně myslícího člověka řídicího své chování z úcty k mravnosti.

Díky kulturnímu, filosofickému, vědeckému, právnímu a státnímu vývoji je v demokratických systémech, které stojí na principu svrchovanosti lidu a principu právního státu a naplňují hodnoty přirozených lidských práv, pozitivní právo relativně objektivní. Současné pojetí demokratického právního státu, které zahrnuje princip uplatňování většinové vůle lidu a zároveň ochranu rovných lidských práv a základních svobod jedince,¹² může být v současnosti nejlepším systémem, který umožňuje svobodné určení objektivních zákonů, které tak mohou být většinou jejich adresátů s úctou plněny.

4. OTÁZKA ZMÍRNĚNÍ MRAVNÍCH VAD V PRÁVNÍCH NORMÁCH POMOCÍ INTERPRETACE PRÁVA

Protože právo bývá přísnější než morálka, pokud jde o následky porušení pravidel, tak musí být méně přísné než morálka, pokud jde o náročnost požadavků kladených na lidské chování. Proto nejsou všechny normy odpovídající mravnímu vědomí vyjadřovány ve formě práva psaného,¹³ ve kterém pak může zdánlivě vznikat prostor pro svévoli. Někdy může dojít k diskrepanci mezi vůlí zákonodárce a tím, co je v zákoně skutečně vyjádřeno. Nakonec může být obsah a smysl textu zákona od počátku v rozporu s ústavním pořádkem, ze kterého má zákon vycházet a jeho smysl svým obsahem naplňovat.

---

¹¹ Bláha, A., I.: Opus citatum, s. 271.

¹² Viz Boguszak, J. a kol.: Teorie práva. Druhé, přepracované vydání, Praha: Aspi Publishing, 2004, s. 222.

¹³ Viz Ibidem, s. 36.

4.1 NEJASNOST ŘEŠENÍ DLE PRÁVA

Text zákona nemůže postihnout všechny jednotlivosti konkrétních společenských vztahů. Nekonkrétní, různě interpretovatelné právní předpisy vedou po dogmaticky normativním výkladu zásady: „Je povoleno vše, co není zákonem výslovně zakázáno.“ k svévoli a nikoliv k výkladu skutečného smyslu právní normy, který jí byl vtělen zákonodárcem. Volné uvážení nesmí být svévolné, musí vycházet ze smyslu, který vyplývá z textu zákona. Odkazuje-li pak zákon na dobré mravy, je třeba rozhodovat se dle dobrých mravů. Přestože pak mravní hodnoty mají rozdílné základní prameny účelů, je třeba se v dané situaci rozhodnout vždy pro jedno řešení, které odpovídá myšlenkové schopnosti a vůli zvolit nejobektivnější možné řešení dané situace. Aby způsob tohoto uvážení byl regulován, musí být odůvodnění a argumenty vysvětleny s náležitým přiřazením účelů a hodnot a případné kolizní principy a hodnoty musí být souhrnně zváženy. Svoboda svědomí nesmí být totiž zneužitelná. Problém rozporných řešení, širší rámec právních řešení, tedy svoboda v určitém okruhu jednání, či nezahrnutí některých druhů jednání do pozitivního práva vůbec, nemůže zlegalizovat jednání proti obecným mravním hodnotám, resp. primárnímu účelu práva.¹⁴

Na základě požadavku prosazovat přirozená lidská práva a dodržování platného práva pak dochází k sbližování jusnaturalismu a juspositivismu. V dodržování platného práva je dosažitelná právní jistota a jusnaturalismem mu je dodána hodnota objektivního¹⁵ práva. Protože je každá situace jedinečná, mělo by právo obsahovat místo k vlastnímu uvážení dané situace. Právní řád, jakožto formální a přísnější regulátor chování, zahrnuje užší materii nežli mravy. A protože vlastní mravní soudy posunují společnost k mravní autonomii, je vhodné, když právo obsahuje místa k takovému hodnocení, obsahuje vágní termíny a reguluje jen situace, které jsou v dnešní úrovni společnosti a solidarity nezbytné regulovat k zachování mravnosti, tedy růstu fyzického, duševního a duchovního všech a ne na úkor ostatních, přírody a života vůbec.

4.2 DISKREPANCE MEZI VŮLÍ ZÁKONODÁRCE A VÝZNAMEM PRÁVNÍ NORMY

Dojde-li k diskrepanci mezi vůlí zákonodárce a významem vyplývajícím z psaného textu zákona omylem, nelze přihlížet k úmyslu zákonodárce. Spoléhá-li adresát normy v dobré víře na její text, nemá povinnost zkoumat

---

¹⁴ Např. je nemyslitelné, že zásada „smlouvy se mají dodržovat“ by mohla pozbýt obecné účinnosti v okamžiku, kdy se uzákoní povinnost dodržovat určité smlouvy, např. obchodní.

¹⁵ Chápáno nikoliv ve smyslu prostorovém, tj. z vnější vůle, ale ve smyslu hodnotovém, tj. práva nevycházející jen z individuální potřeby, ale rovnosti a potřeb všech, tj. potřeby individuální, které neomezují potřeby ostatních.

úmysl normotvůrce. Pokud se ale časem změnil význam slov z doby tvorby zákona, je třeba při objektivní interpretaci zjistit, co právtvůrce v té době vyjádřil, protože interpretací právního textu zjišťujeme, co zákonodárce skutečně vyjádřil. Pokud není v zákoně promítnut význam slov z doby jeho vzniku do dnešní doby, musí interpretace, přestože vychází především z významu slov v době jejího uskutečňování, promítnout sama význam slov zákona z doby jeho vzniku. Bude však záležet na tom, zda bude interpretující subjekt ochoten a schopen rozpoznat význam výrazů jazyka doby vydání právního předpisu. S tím souvisí i znalost odborných výrazů, kdy laikovi může připadat význam určitého odborného výrazu jiný, než který skutečně má, či měl v době kdy ho normotvůrce začlenil do právního řádu. Odbornou interpretací zákona lze předejít mravním vadám, které by jinak byly v zákoně chybně objeveny.

4.3 ROZPOR PLATNÉHO PRÁVA S PŘIROZENÝMI LIDSKÝMI PRÁVY

Právní stát lze dnes pojímat jako stát vázaný právem přirozeným. Tím se překonává pojetí právního státu jakožto vázaného právem platným.¹⁶ V pozitivním právu může být z úmyslu zákonodárce, nebo z jeho chybného vyjádření úmyslu odchylka od ústavou zaručených práv, přirozeného práva, které dnes zahrnuje hodnoty mravnosti, rovnosti, spravedlnosti apod. Dnes se totiž za lidskou přirozenost pokládá život ve společnosti a plnění jejích požadavků.

Rovnost je dosažitelná nejen obecnou regulací společenských vztahů ale i jednotným postupem při aplikaci práva. Kvůli zachování právní jistoty v systému, kde vládne převážně pozitivní právo, je třeba dosáhnout jednotného postupu při interpretaci práva a přesně interpretovat vůli, která je vyjádřena v textu zákona, vycházet ze smyslu, který vyplývá z obsahu právní normy. Je zde o to více důležité, aby text zákona byl skutečně prostředkem k dosažení mravnosti.

Pro zabezpečení skutečné demokracie je tedy nutné omezení moci zastupitelského orgánu kvůli znemožnění zakonzervování mocenské pozice a zdeptání lidských práv. Úkolem moci zákonodárné je vyjadřovat vůli většiny, úlohou soudní moci je uplatňovat tuto vůli vyjádřenou v zákonech a přitom ochránit práva jednotlivce. Podmínkou soudcovské nezávislosti je vázanost její moci zákonem jakožto aktem moci zákonodárné, který vyjadřuje většinovou vůli. Jinak by se dělba moci a rovnováha mezi mocí zákonodárnou a mocí soudní zvrátila v převahu moci na straně justice. Jiří Boguszak ale konstatuje, že nový status lidských práv, který pozvedl úlohu

---

¹⁶ Viz Boguszak, J. a kol.: *Opus citatum*, s. 219.

soudní moci, zřejmě ovšem nastoluje rovnovážnou dělbu moci, tj. takovou, ve které justice není slabším partnerem.¹⁷

Proto má dnes zřejmě Ústavní soud moc negativního zákonodárce, tj. že může zrušit zákon a jiné právní předpisy, jsou-li v rozporu s ústavním pořádkem. Ústavní soud je povolán k výkladu práva ústavního, tedy především Ústavy a Listiny a dalších ústavních zákonů.¹⁸ Úlohu Ústavního soudu lze vnímat jako nezastupitelnou garanci ústavních norem v jakékoliv oblasti. Kontrola ústavnosti je v demokratických státech zcela samozřejmá, aby bylo možné mluvit o konkrétním státu jako o státu právním. Pro Ústavní soud by měla být příznačná snaha o prosazení hodnotového přístupu k právu, který by měl při aplikaci právní normy zohledňovat i účel normy a normu by měl poměřovat i z úhlu pohledu obecných zásad mravních na úkor rigidně formalistického orgánu veřejné moci při interpretaci normativního právního aktu a aplikaci právní normy.¹⁹

Soudní moc by ale neměla zasahovat do moci zákonodárné. Původcem platného práva musí být lid, protože jedině tak je možné dosáhnout konsensu o mravném uspořádání společnosti, dohody o tom co má být. Proto je důležité, má-li docházet k revizi textu zákona Ústavním soudem, který se tak stává zákonodárcem, aby měl mandát lidu, tzn. že jeho soudci by měli být voleni ve svobodných volbách. Primárně by však všechny mravní vady v zákonech měly být odstraňovány běžnou zákonodárnou cestou. A pokud by Ústavní soud neměl mít přímý mandát lidu, tak podání návrhu na zahájení řízení u Ústavního soudu o zrušení zákonů, nebo jiných právních předpisů by mohla mít pouze funkci přezkoumání jejich oprávněnosti Ústavním soudem. Po kladném zjištění by je předal zákonodárci s odborným vyjádřením a teprve zákonodárce by měl rozhodnout o jejich zrušení, změně, či ponechání.

5. ZÁVĚR

Právo je objektivní norma vytvořená na předpokladu hodnoty dobra. Přemýšlíme-li zde potom o významu slova objektivní jako o rozhodnutí autority, či vůli většiny lidí, vnímáme význam slova právo jako formální řád norem. Vidíme-li ve významu slova objektivní ideální obsah vědomí, který by měl být v mysli každého normálně myslícího nezávisle na individualitě, je v tomto pojmu obsažena i hodnota mravní, ve které je ústřední úcta k povinnosti.

---

¹⁷ Viz *Ibidem*, s. 223 – 228.

¹⁸ Srv. Klíma, K. et. al.: *Praktikum českého ústavního práva*, Plzeň: Aleš Čeněk, 2005, s. 356.

¹⁹ Viz *Ibidem*, s. 356 - 357.

Etika po lidech žádá, aby dobrovolně, z úcty k povinnosti plnili účel práva a mravních hodnot. Uskutečňuje-li mravní myšlenku stát donucením, zbavuje občany svobody a jejich chování nedobrovolné již nemůže být mravné. Mravní autonomnost by měla být ideálem, který se uskutečňuje stálou výchovou, stálým úsilím, stálým vývojem.²⁰ Než bude tento ideál naplněn, je třeba mít formulované platné právo, které bude jeho adresáty směřovat k chování dle obecných mravních zásad. Slouží-li v demokratickém systému, který stojí na principu svrchovanosti lidu a principu právního státu, právní řád k naplňování přirozených lidských práv, vychází tak z obecných mravních hodnot a relativně hodnotově objektivního práva. Právě v demokracii se klade důraz na uskutečňování mravních hodnot pozitivním právem.

V právním řádu se mohou objevit mravní vady. Zákony jsou uveřejňovány v určitém znění. Je-li doslovné znění dostatečně jasné, je také rozhodující. Jsou-li však znění v zákonech nejasná, či rozporná, bývá tím ohrožena právní jistota adresáta. Zde je pak možné upřednostnění teleologických argumentů, kdy se usiluje o postižení smyslu právní normy, který jí byl vtělen zákonodárcem a vyplývá tak z textu zákona. Odkazuje-li pak zákon na dobré mravy, či jiné vágní označení hodnoty, které má norma dostát, je třeba rozhodovat se dle dobrých mravů. Přestože mravní hodnoty mají rozdílné prameny účelů, je třeba se v dané situaci rozhodnout vždy pro jedno řešení. V případě, že zákon dává určitý rámec, ve kterém umožňuje svobodné rozhodnutí, měly by být mravní hodnoty interpretačním vodítkem k dosažení jedinečnosti právního řešení. Svoboda svědomí nesmí být zneužitelná. Problém rozporných řešení, širší rámec právních řešení, tedy svoboda v určitém okruhu jednání, či nezahrnutí některých druhů jednání do pozitivního práva vůbec, nemůže zlegalisovat jednání proti obecným mravním hodnotám, resp. primárnímu účelu práva k jehož naplnění je právní řád prostředkem.

Nastane-li omylem diskrepance mezi vůlí zákonodárce a výrazem právní normy nelze přihlížet k úmyslu zákonodárce. Spoléhá-li adresát normy v dobré víře na její text, nemá povinnost zkoumat úmysl normotvůrce. Pokud se ale časem změnil význam slov z doby tvorby zákona, je třeba rozpoznat významu výrazů jazyka doby vydání právního předpisu. Zároveň je třeba mít znalost odborných výrazů, kdy laikovi může připadat význam určitého odborného výrazu jiný, než který skutečně má, či měl v době, kdy ho normotvůrce začlenil do právního řádu. Odbornou interpretací zákona lze předejít mravním vadám, které by jinak byly v zákoně chybně objeveny.

Je-li platné právo v rozporu s přirozenými lidskými právy, nemůže interpretace práva přímo zmírnit takovou vadu, protože interpretací se určuje přesný smysl právního textu. Může být ale podán návrh na zahájení řízení u Ústavního soudu o zrušení zákonů, nebo jiných právních předpisů.

---

²⁰ Viz Bláha, A., I.: *Opus citatum*, s. 271.

Ústavní soud je povolán k výkladu norem práva ústavního, tedy především Ústavy a Listiny a dalších ústavních zákonů a může zrušit zákon a jiné právní předpisy, jsou-li v rozporu s ústavním pořádkem. Pro Ústavní soud by měla být příznačná snaha o prosazení hodnotového přístupu k právu, který by při aplikaci právní normy měl brát ohled i na účel normy a normu poměřovat i z úhlu pohledu obecných zásad mravních.²¹ Jelikož ale původcem platného práva musí být lid, protože jedině tak je možné dosáhnout konsensu o mravním uspořádání společnosti, dohody o tom co má být, je důležité, má-li docházet k revizi textu zákona Ústavním soudem, aby měl, stejně jako zákonodárce, mandát lidu, tzn. že jeho soudci by měli být voleni ve svobodných volbách.

Protože interpretace vykládá pouze skutečný obsah zákona, není možné interpretaci zmírnit vady, které vyplývají přímo z obsahu textu zákona. V tom případě zbývá cestou zákonodárnou vadný obsah takového textu změnit. Výklad ústavního práva by měl být pouze podnětem k zahájení procesu změny takového vadného textu. Výklad sám takový text měnit nemůže. Mělo-li by ale dojít k mravní vadě v právní normě kvůli tomu, že se v průběhu doby změnil význam slov z doby tvorby zákona, tak by mohl odborný výklad zákona, při kterém se rozpozná skutečný význam výrazů jazyka a odborných výrazů doby vydání právního předpisu a tím i zjistit to, co zákonodárce daným zákonem skutečně vyjádřil, zmírnit, či eliminovat mravní vady vzniklé takovouto diskrepancí mezi vůlí zákonodárce a přítomným významem jazykových prostředků zákona. Nakonec je možné náležitou interpretací zákona nezpůsobit mravní vady v právní normě pokud by se vyskytl problém rozporných řešení, širší rámec právního řešení, či pokud by nebyly některé druhy jednání do pozitivního práva zahrnuty vůbec. Takto vzniklá svoboda v určitém okruhu jednání totiž nesmí být zneužitelná. Přirozená práva jsou abstraktnější, tedy nadřazenější právu pozitivnímu. Positivní právo je prostředkem k naplnění účelu práva přirozeného a proto dává-li pozitivní právo určitou svobodu, měla by být podrobena přezkoumání abstraktnějšími normami. Mravní hodnoty by měly být v takovém případě interpretačním vodítkem k dosažení jedinečnosti právního řešení.

Literature:

- Bláha, A., I.: *Filosofie mravnosti*, Brno: A. Píša, 1922, s. 282.
- Boguszak, J. a kol.: *Teorie práva*. Druhé, přepracované vydání, Praha: Aspi Publishing, 2004, s. 348, ISBN 80-7357-030-0.
- Engliš, K.: *Malá logika*, Praha: Melantrich, 1947, s. 512.

---

²¹ Srv. Klíma, K. a kol.: *Opus citatum*, s. 356 - 357.

- Gerloch, A.: Teorie práva. Dobrá voda: Aleš Čeněk, 2001, s. 299, ISBN 80-86473-04-x.
- Kallab, J.: Úvod ve studium metod právnických. Kniha první: Základní pojmy, Brno: Barvič a Novotný, 1920, s. 144.
- Klíma, K. a kol.: Praktikum českého ústavního práva, Plzeň: Aleš Čeněk, 2005, s. 582, ISBN 80-86898-15-6.
- Knapp, V.: Teorie práva, 1. vydání, Praha: C.H.Beck, 1995, s. 248, ISBN 80-7179-028-1.
- Kozák, J., B.: Přítomný stav etiky, Praha: Dědictví Komenského, 1930, s.232.
- Krejčí, F.: Positivní etika jakožto mravouka na základě přirozeném, Praha: Jan Laichter, 1922, s. 568.
- Mareš, F.: Principie theoretického poznání a mravného konání dle Kanta, Praha: Otisk z Věstníku Král. České Společnosti Nauk, 1902, s. 54.
- Neubauer, Z.: Státověda, Praha : Jan Laichter, 1947, s. 488.
- Pinz, J.: Úvod do právního myšlení a státovědy. O.P.S., Nymburk 2006, s. 250, ISBN 80-903773-0-0.
- Soukup, F., A.: Úvod do ethiky, Praha: J. Otto, 1907, s. 148.
- Šerecký, F.: Čádova etika individuální, Praha: Josef Glos v Semilech, 1920, s. 256.
- Tvrdý, J.: Úvod do filosofie, Brno: Komenium, 1947, s. 200.

Contact – email

ladislav.eifler@seznam.cz